

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1612

17 De furto, quod in lignis caedendis, et pascuis animalium committitur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14014

alio ex faucibus lupi, pertraet ad eum. Item si euaserit lupus, fiet similiter capientis.

Ex his colligitur, quid sit dicendum quærenti ex me, An examen apum confidentium in arbore Titij, sit eius an vero Caij capientis apes? de qua re in *L. Naturalem. ff. de Acquir. Res. Domini. & Instit. de Res. diuis. §. Apes.* Respondeo pertinere ad Caium capientem. Nam licet inter Philosophos dubitatio fuerit, sint apes ferae, an mansuetæ naturæ, veterum tamen Iurisperitorum auctoritate receptum est, eas esse feræ naturæ; quare nullius sunt, quousque capiantur, vel in altariis includantur. Et intelligimus apes esse capientis, tamen earum examen capitur in arbore alterius, ipso contradicente, aut prohibente ingressum.

Secundo sequitur, volucres edificantes in arbore Titij, fieri Caij, si Caius eas capiat in nido.

Tertio, accipientes falcones, & alias huius generis aues, quando, postquam captæ sunt à Titio, & ab eo aliqua ratione, sicut aliquo, vel funiculo signatæ, aliò erigerint, non desinere esse Titij; etiam si eius conspectum euaserint, & eas Titius non persequatur: quia eo ipso, quod signatæ sunt, vsu receptum est, vt non intelligantur ad naturalem libertatem rediisse, quantumuis nostrum conspectum effugiant.

Quarto, animalia, quæ sunt feræ naturæ, quantumlibet in nostro fundo commorentur, ad libertatem naturalem redire, quoties ter, aut bis desinunt horis, & diebus consuetis non impedita ad nostrum fundum redire; & proinde fieri capientium: nostra vero esse, quamdiu consuetudinem habent eundi, & redeundi ad nostrum fundum; vt colligitur ex *L. Naturalem. ff. de Acquir. Res. Dom. & Instit. de Res. diuis. §. Pannonum.*

Dubium hic erat tractandum, An custodes agrorum, vinearum, siluarum, montium, fluminum, lacuum, piscuorum, lignorum teneantur ad restitutionem penæ, ad quam damnarentur transgressores, si eos ipsi denunciassent. Verum de hoc dubio actum est à me supra in cap. de restitutione in genere, vbi etiam alia dubia explicui, quæ solent tractari de huiusmodi custodibus.

Vndecimo quaeritur, quid de columbarijs dicendum? Et primo sciendum, hac de re agere Petrum à Palude in *4. Dist. 15. q. 2. art. 2. in fine.* Sotum *lib. 4. q. 6. de Iustitia. art. 4. in fine.* Siluest. *verb. Restitutio. 3. vers. 3.* Caietan. in *Summa. verb. Columbarium. B. Antonin. par. 2. tit. 2. cap. 1. Nauar. cap. 17. num. 126.* Maior in *4. Dist. 15. art. 28. art. qui incipit: Tertio principaliter inferitur.*

De hac re sunt quædam difficultates. Prima est, An columbaria sunt licita? Ratio dubitandi est, quia columbæ videntur nocere feminibus agrorum vicinorum. Quidam aiunt esse illicita. Cui sententiæ videntur accedere B. Antoninus, & Maior. Nauar. verò ait esse licita, quia non constat, quod columbæ graue damnum inferant satis, siue feminibus. Item, quia vermes comedunt, qui solent feminibus nocere, & suo stercore agris etiam profunt. Item, quia leges esse solent ne capiantur columbæ intra certam distantiam à Columbarijs. Tum demum, quia columbaria sunt in bonum publicum, nimirum hospitium, peregrinorum & viatorum. Sed Maior omnes istas rationes, & argumenta confutat.

In hac re dicendum est, si Dominus columbarij cibaria præbeat, quibus communiter alantur columbæ, licita sunt columbaria. Deinde, si Dominus iuxta columbarium habeat magnam terræ possessionem, in qua communiter columbæ pascuntur. Tertio, si vicini nullum detrimentum patiantur, licita sunt. Postremo, si Dominus columbarij paratus sit damna omnia vicinorum resarcire. In his omnibus conueniunt Auctores.

Secunda difficultas est, Quid sit dicendum, quando duo vicini Domini habent columbaria vicina? Respondetur ex Maiore, loco supra citato, tunc esse compensationem: nam si columbæ vnus, pascuntur in agro alterius, aut nocent alteri, columbæ alterius vicissim pascuntur in agro eius, vel

nocent ipsi, dummodo in numero columbarij nõ sit maxima inæqualitas.

Tertia difficultas est, Quid si domus hospitalis, vel aliud quodcunque hospitium peregrinorum, vel viatorum, habeat columbarium, & vicin non contradicant? Respondeo ex Maiore, tunc tacitum esse consensum vicinorum, & ideo licitum esse columbarium. Aliud vero esset si primarius vir, vel potens, aut diues, columbarium habeat non contradicentibus vicinis: tunc enim non præsumitur tacitus consensus, quia vicini ob eius potentiam non audent contradicere.

Quarta difficultas est, An quando leges sunt, vel statuta prohibentia ne columbæ capiantur intra certum spatium distantia à columbario, si quis capiat eas intra illud certum spatium, teneatur restituere? Respondetur, probabiliter esse eum teneri ad restituendum; quia Respublica constituitur potest ob bonum communis, vt columbæ intra certum tertæ spatium pertineant ad Dominum columbarij, & extra illud, columbæ intelligantur ad libertatem naturalem rediisse.

Quinta difficultas est, An si quis ad suum columbarium ratione aliqua, & arte pertrahat columbas alieni columbarij, teneatur eas restituere, vel damnum compensare? Respondeo primo, si quis columbarium habens columbas optime pascat, & consequenter alieni columbarij columbas ad suum columbarium allicit, & pertrahat, nihil teneatur restituere, quia iure suo vitur, nimirum pascit suas columbas optime, & columbæ eo conuolant, vbi bene pascuntur. Nec refert, si suas columbas optime pascat eo animo, vt alias alliciat, & attrahat ad suum columbarium: quia licet ex parte huiusmodi affectus, & intentionis possit subesse peccatum; nulla tamen est contra alium iniustitia, cum nihil aliud faciat, nisi suas columbas bene pascere.

Deinde, si quis peculiari artificio, vel modo vitatur, vt alieni columbarij columbas pertrahat ad suum, tunc teneatur restituere eas, vel damnum illatum; quia vt peculiari artificio, vel modo ad id, est iniustitia, & damnum proximi.

Tertio, si quis columbarium habeat columbis vacuum, & in eo cibaria exponat, vt alieni columbarij ad id columbas pertrahat, teneatur restituere, quia est fraus contra proximum.

De furto, quod in lignis cadentis, & pascuis animalium committitur.

CAPVT XVII.

DIFFICULTAS tota est de eo, qui ligna cædit, vel pascit sua animalia, in siluis, vel pascuis publicis, vel communibus.

In hac re primo certum est, nõ esse furtum, quando quis ligna accipit inutilia. Deinde, si quis inopia, vel necessitate pressus, ligna cædat, suæ vitæ, vel inopiæ necessaria, non peccat: imò custodes deputati ad denunciandum eos, qui ligna cædunt, non peccant, si hos non denunciant, etiam si ex vi iuramenti, vel officij teneantur alios denunciare. Sic Medina *quæst. citata in dub. vltimo.*

Secundo, certum est, esse peccatum, si quis ita ligna cædat, vt notabile damnum inferat bono communi; quia nemo potest vti bonis communibus cum detrimento communis.

Difficultas igitur in his consistit, Primo, An qui ligna cædit ad suos vsus cum notabili damno, non solum peccet, sed etiam teneatur restituere damnum illatum? Coudubentis videtur asserere, cum obligari ad damnum restitutionem. At vero Sotus, & Medina videntur docere, solum obligari ad penam subeendam post condemnationem iudicis: in foro autem conscientie non obligari ad aliquid resti-

restituendum. Nam, Respublica, vel Princeps suis legibus huiusmodi ligna cædi prohibet, vel in pascuis animalia pascere, hac condicione, ut transgressores post condemnationem pecnam subeant, non autem, ut in foro conscientie restituere teneantur. Certe probabilis est, & benignior hæc secunda opinio: Non enim videtur Respublica, vel Princeps, tam severe huiusmodi res communes prohibere ne capiuntur, præsertim cum capiuntur à ciuibus, vel incolis ad proprios suæ familiæ usus, & commoditates.

Quæres, Quid si civis ligna cædat non ad proprios usus, sed ad vendendum ea, ut lucrum inde acquirat? Respondetur, in hoc casu probabilior esse opinionem Cordubensis; eum non solum obligari ad pecnam post condemnationem: sed etiam in foro conscientie ad restitutionem damni, quando est notabile: nam Respublica rationabiliter est iniuria, ut tu ex bonis eius communibus lucrum reportes, ea tibi usurpando: scus est, quando ad proprios usus, & necessitates bona communiter accipis.

Secundo quæritur, An si Respublica vendit, vel locat alicui prata communia, vel sylvas communes, teneatur ad restitutionem, qui tunc ligna cædit, vel sua animalia pascit? Medina ait, eum obligari ad restitutionem in foro conscientie; quia bona communia emptione, vel locatione sunt facta propria alicuius, quantum ad usum. Sunt qui dicunt, non obligari ad restitutionem; quia putant huiusmodi emptione, vel locatione ligna cædendi, vel pascendi, & iuris prohibendi alteri ingressum, solum vendi, vel locari ius ad pecnas exigendas post condemnationem, quoniam id iuris habet Respublica, vel Princeps. Sed certe probabilior est opinio Medinae. Nam Respublica, ob bonum publicum, auctoritatem habet non solum vendendi ius ad pecnas, sed etiam usum, & commodum bonorum alioqui communium.

Tertio quæritur, An quando duo oppida habent vicinas sylvas communes, vel pascua vicina, intelligatur esse compensatio tacita, si incolæ, & habitatores vicinis, ligna cædunt in sylva communi alterius, cum id vicissim faciant incolæ alterius oppidi? Sorus, & Medina aiunt, tacitam esse compensationem; ac ita non esse obligationem restituendi. Sed videtur id esse difficile, quia compensatio fit ex bonis proprijs debitoris, non autem ex bonis alienis, vel communibus. Ergo si incola vicinis oppidi cædit ligna in sylva communi alterius oppidi, non fit recta compensatio, quia non tota communitas alterius oppidi, debebat aliquid, sed privati incolæ erant debitores, eo quod ipsi, & non communitas ligna abscederint.

Ceterum arbitror, iuxta Sorum, & Medinam, in hoc casu fieri compensationem; quia inter huiusmodi vicina oppida probabiliter creditur tacitus quidam consensus intervenire, ut si incolæ vicissim ligna cædant, ad damni restitutionem non teneantur, dummodo pecnam subeant legibus impostam: & consequenter ex tacito consensu statuta eiusmodi oppidorum, ligna, vel pascua prohibentium, esse pecnalia duntaxat, & conventionalia.

Quarto quæritur, An herba, quæ sponte sua nascitur in proprio alicuius agro, interim dum ager vacat à semine, & frugibus, sit communis omnibus civibus illius territorij, ita ut quisque possit sua animalia pascere huiusmodi herba? Duæ sunt opiniones: Prima asserit esse communem. Ita Cassaneus, Ioan. Fab. Attendanius, Suarez, quos citat Couarr. in *Prædictis quæstionibus*. cap. 37. num. 2.

Secunda opinio negat herbam illam esse communem. Sic Couarr. loco citato, & probat; quia herba sponte sua nascens in agro meo, mea est. *L. Qua ratione, & l. Adeo, §. fin. de Acquiren. Rerum Dom. & l. Solum, §. 7. ff. De rei vendicat.* Item, quia iure servitutis potest competere alicui ius pascendi in agro alterius. Ergo pecunia, siue pretio potest emi talis servitus. Item, quia Dominus agri potest ven-

dere, locare, falce secare, aut proprijs animalibus pascendis servare huiusmodi herbam. Item, quia omnes fructus non solum industriales, & civiles, sed etiam naturales ad Dominum agri pertinent, quales sunt arbores, & earum glandes, nûces. *l. r. ff. De glande legenda.* Item aqua, & fons scaturiens sponte sua in meo agro, ad me pertinet. *l. Aquam, C. de servitutibus, & l. In conciliando, & l. Sequenti, ff. De aqua arceis.* Item creta, & arena fodina, lapidicina, & arbores medicæ, odorifera, pretiosæ, quæ nascuntur in agro meo, ad me pertinent. *l. r. §. fin. & l. Ergo, ff. De servitutibus rusticorum, prædior. & l. Divortio, §. Si vis in fundo, ff. soluto matrimonio.*

Hæc duæ opiniones conciliari facile possunt; ita ut prima loqui intelligatur in eo casu, quando Dominus fundi, nec percipit, nec vult percipere fructum ex herbis sponte sua nascentibus, nec consuevit eam herbam vendere, vel locare, vel secare falce, vel suis animalibus servare ad pascendum. Secunda vero opinio intelligatur loqui in eo casu, quo Dominus agri percipit, aut consuevit percipere fructum, vel utilitatem ex huiusmodi herbis: tunc enim rectè probat secunda opinio eas herbas, non esse communes.

Quinto quæritur, An qui proprios habent agros, in quibus habent speciale, & proprium Dominium, possint post collectas fruges, & fructus prohibere concives, & alios eiusdem loci, vel territorij incolas, ne propria animalia in dictos agros immittat ad pastum herbarum sua sponte nascentium? De hoc etiam sunt duæ opiniones: Prima negat posse prohibere. Ita Cassaneus, Ioannes Faber, Auedanius, & Soarez, quos refert Couarruias loco citato. Id probant; quia herba huiusmodi est communis, licet Dominium agri sit privatim. Deinde, quia nemo potest in suo agro, & solo id agere, vel edificare, quod sibi non prodest, & alteri nocet. *l. 2. §. Item Labeo, ff. de aqua pluvia arcenda.* Opinio secunda asserit, Dominum agri posse prohibere. Ita Couarruias loco citato, num. 3. Probat; quia, ut diximus in præcedenti dubio, eiusmodi herba non est amplius communis, & potest eam Dominus agri vendere, vel locare, vel ad suos usus servare, ergo potest alios prohibere; ne eam colligant ad suorum animalium pascua.

Sed in hoc dubio dicendum est; has duas opiniones posse etiam facile conciliari inter se. Nam prima opinio loquitur in eo casu, quo Dominus nec percipit, nec consuevit, nec intendit percipere fructum, vel utilitatem ex huiusmodi herbis: Secunda vero opinio loquitur in eo casu, in quo Dominus fundi, aut consuevit, aut vult percipere utilitatem: tunc enim ius habet agri Dominus prohibendi alios, idque iuris potest alteri vendere, vel locare.

Notandum est etiam, quod licet ex iure civili communi huiusmodi herba potest collectas fruges, & fructus, interim dum agri vacant à seminibus, pertineant ad Dominum agri; possunt tamen esse statuta, leges, consuetudines, loci, Regni, Republicæ, ut tales herbae maneat omnino communes ad pastum.

Sexto quæritur, An proprium agrum, vel fundum possit quis convertertere in pratium, silvum, vel saltum, vel pascua, ita ut herbas sponte nascentes possit vendere, vel locare alteri? Aduentarius teste Couarruias loco citato negat eum id posse facere. Couarruias tamen asserit posse. Dicendum est, ex iure communi civili, nihil obstat, quominus possit. At verò statuta, leges, vel consuetudines, possunt esse alicubi prohibentes ne id fiat: quæ si extiterint, vim habent obligandi in conscientia. Unde in Hispania Regiæ leges extant, quæ prohibent id fieri; nisi quando Dominus fundi, vel agri in agro suo vites, aut oliuas plantauerit: tunc enim his plantatis interdicitur est pastus; qui alioqui erat communis. Ratio huius est; quia vites, & oliuæ etiam post collectas fruges, & fructus læderentur, si vbi sunt plantata, animalia pascere-

Item, quia vites, & oliuæ toto anni tempore cultura indigent. Vnde Dominus fundi eo ipso quod vites, vel oliuæ plantauit, liberam habet facultatem sapè, vel muro iuuuendi fundum, ne animantibus pateat ingressus.

Septimo quaeritur, An Dominus villæ, castrî, vel oppidi iurisdictionem civilem, & criminalem habens, Dominium habeat communium palætorum ad territorium pertinentium? Respondetur, non habere, nisi id habeat ex speciali privilegio Regis, vel Principis, vel legitima præscriptione, aut consuetudine inmemorabili. Nam huiusmodi palæta semper pertinent ad communitatem, *l. in tantum. §. Vniuersitatis. ff. De Rerum diuis. Et l. omnes, secunda de operibus publicis. Et l. Diem virum. C. de Decurionibus. Et l. Omne territorium. C. De censibus.* Sic Hostiensis, & Andr. in cap. Nimis, de iureiur. & Couart. in practico quaestio. cap. 37. num. 1.

Octauo quaeritur, An furum committat viator, si equum suum quo vehitur, pascat in alieno agro ex herba inibi sponte nascente? Baldus Respondet in c. 1. §. fin. De pace tenenda, & eius violatione, nullum furtum committere. Salicetus, Albericus, & Cepolla, quos refert, & sequitur Couartuius loco citato, num. 3. Et ratio est, quia, vt supra diximus, hæc herba, post collectas fuges, & fructus, communis est, nisi Dominus expresse, vel tacite prohibeat, vt iure communi potest prohibere.

Quartus etiam, an furtum committat viator, qui vineas, vel hortos ingreditur, vt uinas, aut fructus edat solum, non vt inde exportet? Respondet ibid. Couartuius, alicubi secundum leges, & statuta pro furto non haberi, etiam si viator id non faciat necessitatis gratia, & in lege vetere id Deus concesserat Hebræis.

De furto, quod committitur in non solvendis Gabellis, vel vectigalibus, siue collectis, aut tributis.

CAPVT XVIII.

DE hac re agant qui sequuntur: Medina in tract. De rebus restituendis. quest. 13. 14. & 15. Sotus lib. 3. de Iustitia, quest. 6. art. 7. B. Antonin. in Summa. libro 1. titulo 32. art. 4. Hostiensis in Summa. Tit. de Censibus. Gabriel in 4. Distinct. 15. quest. 5. & Bertachin. edit tractatum de Gabellis Couartuius in Regul. Peccatum, par. 2. §. 5. Siluester in verb. Gabella, quest. 1. 2. 3. 4. & 5. Angelus, in verb. Pedagogium, & in verb. Vectigal. & Tallia, Rosella in eodem verb. Pedagogium. Armilla in verb. Gabella. Nauar. cap. 17. num. 202. In Digestis, lib. 39. extat titulus ordine quartus De publicanis, & vectigalibus, & commissis, & in lib. 50. est titulus 4. De muneribus, & honoribus, & titulus 5. est de Vacatione, & excusatione munerum, & titulus 6. De iure immunitatis, & in Codice, lib. 4. est titulus 61. De Vectigalibus, & commissis, & titulus 62. est, Vectigalia noua institui non posse, & in C. lib. 10. est titulus 16. de Annonis, & Tributis, titulus 17. de Indictionibus. Titulus 18. De superindictio. Titulus 19. De exactoribus tributis.

In Iure item Canonico lib. 3. Decretalium. Titul. 39. est, de censibus, & Titulus 49. est de Immunitate Ecclesiarum, vbi in cap. Prohibemus, & in cap. Innocentius, & cap. Aduersus, & cap. Non minus, agitur de Gabellis. & cap. Quamquam de censibus, in Sexto, & in cap. Quia nonnulli, & cap. Clericus laticus, de Immunitate Ecclesiarum, in Sexto, & Clemen. Presenti de censibus, & cap. fin. de vita, & honestate clerico. In omnibus his locis solent Canonistæ de Gabellis tractare, Ioan. Andreas, Imola, Cardinalis, Archid.

Anchar. Philippi Panorin. Innocent. Hostien. Gemian. Felin. Anania.

Notandum est primo, pensiones, siue impositiones, siue exactiones, quas populis, siue subditis Principes, aut Reges imponunt, iuxta nominibus appellari. Primo, dicitur tributum, quod Reipublicæ ex fundis, vel prædiis præstatur. *l. 1. ff. Stager vectigalis. l. Eum qui. ff. de verb. significat.* communiter accipitur pro pensionem, quæ Principi soluitur ex ipso fundi, vel agri solo. Censibus dicitur pensio, quæ soluitur Principi, vel Reipublicæ ex ipsis annuis redditibus possessionum. *l. ararum. ff. De censibus.* Gabella, est pensio, quæ imponitur rebus, quæ emantur, vel venduntur, aut ex loco in locum transferuntur ad humanos vsus. Pedagogium dicitur pensio, quæ soluitur in locis constitutis à Principe ob transitum per viam. Glossa, in cap. Super quibusdam, de verb. b. significatio. Guidagium dicitur, quod datur, vt quis ducatur tutor, & secure per terram aliuus. Glossa, in cap. Super quibusdam de verbo significat. Sannanum dicitur, quod pro sale inuecto, vel euecto datur. Glossa loco citato. Assium, dicitur pensio, quæ imponitur vino, oleo, carnibus, & alijs ad victum pertinentibus, quæ venduntur. Portorium est pensio, quæ soluitur ex ijs, quæ portantur. Telonium, dicitur pensio, quæ soluitur ex mercibus marinis ad litus aduectis. Vectigal, est pensio, quæ soluitur pro rebus ciuitati, aut prouincie per terram inuectis, vel euectis. Olim ex Iure communi octaua pars debebatur, *l. Ex præstatione in legatis. C. de Vectigalibus.* Hodie tamen communiter solui solet decima pars. Talis est pensio, quæ imponitur subditis, ob recognitionem Principis. Collecta, Exactio, Collatio, Impositio, Præstatio, sunt nomina generalia, & communiter accipi solent pro pensionibus, quæ imponuntur, soluendæ ad tempus, & ob necessitatem aliquam occurrentem publicam. Aliquando tamen prædicta nomina cõsuntur, & vnum pro alio accipiuntur.

Secundo est notandum, In iure civili munus aliquando sumi pro vt est genus exactionis, vel oneris, & tunc est onus, quod necessario subimus Lege, onere, vel Imperio eius, qui iubendi habet potestatem. *l. Munus proprie. Et l. Munus tributis. ff. De verb. Et Rer. signif. & huiusmodi oneris remissio dicitur Immunitas, vt constat. ex l. Munerum. ff. De muneribus Et honoribus. Et l. 1. ff. de vacat. Et excusat. munerum.*

Munera sunt triplicia, Realia, Personalia, Mixta. *l. Munerum ciuilium. 2. ff. de Muneribus. Et honoribus.* Personalia sunt, quæ cum corporali prouisione, & personali aliquo labore, siue sumptu, aut detrimento rerum sunt. *l. 1. Et fin. ff. De muneribus. Et honoribus.* & horum munus per totum quædam dicitur fordida, & hæc utilitatem habent annexam, & vilius personis iniunguntur, vt cloacæ mundandæ, calcis coquendæ, arena fodendæ, fossæ, vel stabuli putei, vel via purgandæ. *l. Maximarium. Et l. Sordidorum. C. De excusat. mun. in lib. 10.* Quædam sunt honesta munera: quia habent honorem annexum, vt sunt officia, & dignitates publicæ seculares. *l. Cui honor. Et l. Cui muneris. ff. De muneribus. Et honoribus.* Quædam sunt media, nec honorem, nec turpitudinem habentia, vt sunt tutela, cura, legato, executio testamenti.

Munera verò Realia dicuntur, quæ sunt cum sumptu, vel detrimento rerum, siue bonorum quæ quis habet: vt colligitur ex l. Munerum, finali de muneribus. Et honoribus. Hæc alio nomine dicuntur munera patrimonialia, quoniam imposita sunt patrimonio cuiusque.

Hæc Realia solent imponi tripliciter: quædam imponuntur rei de eo, quod faciendum est ex ipsa re, nimirum, quod equus, vel nauis, vel plaustrum Titij seruiat Principi, vel Reipublicæ. Secundo imponuntur rei super eo, quod percipitur ex ipsa re. vt g. vt soluitur Principi tertia, vel quinta, vel octaua, vel decima pars fructuum, quos ciues singuli perceperint quotannis. Tertio, imponuntur de eo, quod nec percipitur, nec est in ipsa